zpravy.iDNES.cz, 25.8.2010, Dokument: Čeští vědci varují, že naše země se nezúčastňuje zápasu o mozky

Skupina tuzemských učenců, nazvaná Iniciativa pro vzdělávání a vědu, vydala prohlášení, v němž bije na poplach. Přinášíme je v plném znění.

Hlavním mezinárodním soubojem současnosti není boj o suroviny, ale soutěž o nápady a mozky. V tomto souboji jsou dosud v čele Spojené státy americké, ale v posledních letech vědu a vzdělávání významně podporují další velké země, jako Čína, Indie a Brazílie. Evropská unie jako celek postupně ztrácí své historické pozice.

Naše země bohužel ani v evropském srovnání nepatří do první ligy. Podíl hrubého domácího produktu na financování vědy a výzkumu stále nedosahuje ani evropského průměru. Vzhledem k dramatickému nárůstu počtu studentů vysokých škol hrozí pokles kvality jejich vzdělávání a ztráta mezinárodní konkurenceschopnosti našich univerzit. Ve skutečnosti se naše země zápasu o mozky a nápady nejen žádným významným způsobem neúčastní, ale snad si ani neuvědomuje, že se nějaký koná.

Ilustrační foto

Jsme přesvědčeni, že velmi kvalitní systém středního a vysokoškolského vzdělávání, špičkové univerzity a vynikající základní výzkum jsou rozhodujícím předpokladem pro dlouhodobou prosperitu naší vlasti a její civilizační úroveň. Přes veškerý pokrok posledních dvaceti let je zřejmé, že v této klíčové strategické oblasti stále nedošlo k zásadnímu obratu a naše země zaostává za nejdynamičtějšími zeměmi světa. S touto situací se nemůžeme a nesmíme smířit.

Výsledky parlamentních voleb jsou považovány za výraz odhodlání většiny voličů pro změny v řadě důležitých oblastí života naší společnosti. Tato situace vytváří prostor pro dobře promyšlené **reformy**, které budou přijaty širokou veřejností. Nedávné snahy prosadit **reformy** v sociální oblasti, ve zdravotnictví a ve vzdělávání a výzkumu nebyly úspěšné zčásti proto, že se neopíraly o sílu argumentů a nebyly promyšleny jejich dlouhodobé důsledky.

Ilustrační foto

Ekonomická krize je nejen důvodem k úsporám, ale měla by být i příležitostí a inspirací k odvážným změnám. Je zřejmé, že koncept ekonomického rozvoje založený na laciné pracovní síle se postupně vyčerpává a je dlouhodobě neudržitelný. Budoucí prosperita je nepředstavitelná bez pokročilých technologií a nových nápadů, a ty jsou zase nemyslitelné bez prvotřídních středních a vysokých škol, vědy a výzkumu. Je zcela zřejmé, že bez kvalitního vzdělávání a vědy nastoupí naše země jednosměrnou cestu na civilizační periferii.

Navrhujeme proto vypracování dlouhodobé strategie pro vzdělávání a vědu. Po zkušenostech uplynulých dvaceti let jsme přesvědčeni, že rozvoj těchto klíčových oblastí nezbytně vyžaduje vizi, která bude daleko přesahovat horizont jednoho volebního období a na které se shodnou rozhodující politické strany a instituce, jež se na vzdělávání a vědě v České republice podílejí. Není nadále možné, aby se základní koncepční představy v tak důležité oblasti měnily po každých parlamentních volbách. Mocensky, shora prosazené "**reformy**" bez podpory těch, kterých se týkají, mohou dlouhodobě přinést více škody než užitku. Skvělé učitele a vědce je těžké přilákat a velmi snadné ztratit. I to je jedním z rizik ustavičných nekoncepčních "**reforem**" vysokých škol, vědy a výzkumu, kdy nejistá budoucnost může ze země vyhnat ty nejlepší badatele, kteří mají kam odejít. Hrozí tak odchod nejen špičkových vědců, vysokoškolských učitelů a lékařů, ale dnes už i nejtalentovanějších studentů.

Ilustrační foto

Jsme přesvědčeni, že důležitou součástí takové dlouhodobé strategie musí být zejména:

1. Zlepšení systému středoškolského a vysokoškolského vzdělávání tak, aby jeho absolventi mohli být úspěšní v globální ekonomice a mezinárodní soutěži na pracovním trhu. Procesu vysokoškolského vzdělávání se musí aktivně účastnit nejlepší vědci naší země.

2. Vytvoření systému financování a řízení vysokého školství, vědy a výzkumu tak, aby podporoval kvalitu a zdůrazňoval zodpovědnost formou kvalifikovaného hodnocení dosažených výsledků.

3. Změnu systému státní správy v oblasti školství a vědy tak, aby účinně napomáhal rozvoji těchto oblastí, podporoval spolupráci vysokých škol a všech typů dalších vědeckých pracovišť a prosazoval vysokou kvalitu.

Vědci v Evropské organizaci pro jaderný výzkum (CERN) slaví úspěšnou simulaci velkého třesku. (30. března 2010)

Považujeme za velmi pozitivní, že stále více absolventů středních škol pokračuje ve studiu na některém typu vysoké školy. To se však nesmí dít za cenu snižování kvality vysokých škol. K zabránění obecné inflace univerzitního vzdělávání je nutná diferenciace mezi jednotlivými úrovněmi vysokoškolského vzdělávání, a rozdělení vysokých škol na "učící" a "výzkumné" s rozdílným způsobem financování. Zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělaných občanů při zachování nebo lépe zlepšování kvality vysokých škol lze jen těžko dosáhnout bez spolufinancování vzdělávání studenty. Současně je třeba vytvořit podmínky pro rovné šance při přístupu ke vzdělávání.

Profesor **Antonín Holý** ve své laboratoři v **Ústavu organické chemie a biochemie Akademie věd**.

Uvědomujeme si, že učitelé a vědci pracují za peníze daňových poplatníků a stát má proto právo i povinnost dohlížet na to, aby byly prostředky vynaloženy účelně. K tomu by měla sloužit pravidelná, z významné části mezinárodní hodnocení všech typů vědeckých pracovišť, založená na objektivních vědeckých výstupech a inspirovaná nejlepšími příklady z vyspělých zemí. Dobře odborně srovnávat přitom lze pracoviště příbuzných vědeckých oborů. Teprve na základě takového hodnocení pak lze odpovědně rozhodovat, kterým pracovištím přidat a kterým naopak ubrat prostředky k výzkumu, nebo je dokonce úplně uzavřít. Zásadou by přitom mělo být, že podporu si zaslouží instituce, které svými výsledky naplňují přísné mezinárodní standardy v oblasti vědy a vzdělávání, bez ohledu na to, kdo je jejich zřizovatelem. Věda se nejlépe rozvíjí v konkurenčním prostředí různých typů vědeckých pracovišť a modelů financování. Je proto třeba harmonizovat spolužití základního a aplikovaného výzkumu tak, aby se rozvíjely oba současně, a ne jeden na úkor druhého. Stejně tak je životně důležitá spolupráce výzkumných univerzit a **Akademie věd** jako partnerů, a ne jako protivníků. Je nutné nestavět uměle základní výzkum proti aplikovanému a univerzity proti **Akademii věd**, ale zaměřit se na řešení skutečných problémů ve vědě a vzdělávání.

Ilustrační foto

Jsme přesvědčeni, že tradice vzdělanosti a tvůrčího myšlení v naší zemi nás zavazuje k tomu, abychom si kladli velké cíle. Dlouhodobá strategie pro vzdělávání a vědu musí mít ambici přivést Českou republiku mezi vědecky a technologicky nejdynamičtější země Evropy. Podepsaní nabízejí pro vypracování takové strategie svoje síly a zkušenosti.

V Praze 19. srpna 2010

Podepsáni: Prof. RNDr. Jiří Bičák, DrSc., Dr.h.c.; teoretický fyzik Prof. RNDr. Martin Černohorský, CSc.; fyzik Prof. MUDr. Milan Elleder, DrSc.; patolog Prof. RNDr. Libor Grubhoffer, CSc.; biochemik RNDr. Jiří Grygar, CSc.; astrofyzik Prof. PhDr. Eva Hajičová, DrSc.; lingvistka Prof. Ing. Václav Havlíček, CSc.; elektroinženýr Prof. RNDr. Pavel Hobza, DrSc.; chemik Prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc.; právník Prof. RNDr. **Antonín Holý**, DrSc., Dr.h.c. mult.; organický chemik Doc. Mgr. Pavel Jungwirth, DSc.; chemik Prof. Tomáš Jungwirth, Ph.D.; fyzik Prof. MUDr. Josef Kautzner, CSc.; kardiolog Prof. MUDr. Pavel Klener, DrSc.; lékař Doc. RNDr. Jan Konvalinka, CSc.; biochemik Prof. RNDr. Julius Lukeš, CSc.; molekulární biolog Prof. MUDr. Pavel Martásek, DrSc.; lékař Doc. RNDr. Karel Oliva, Dr.; jazykovědec Prof. RNDr. Emil Paleček, DrSc.; biochemik Prof. RNDr. Jan Peřina, DrSc.; kvantový optik Prof. ThDr. Petr Pokorný, DrSc., Dr.h.c.; historik - biblista Prof. RNDr. Jan Svoboda, DrSc.; molekulární biolog Prof. MUDr. Aleksi Šedo, DrSc.; buněčný biolog Prof. PhDr. František Šmahel, DrSc.; historik Prof. RNDr. Jiří Šponer, DrSc.; molekulární biofyzik Prof. RNDr. Petr Volf, CSc.; parazitolog

Biolog Jan Konvalinka

Kontaktní elektronické adresy: Jiří Grygar: grygar@fzu.cz Pavel Hobza: pavel.hobza@uochb.cas.cz Pavel Jungwirth: pavel.jungwirth@uochb.cas.cz Pavel Klener: pavel.klener@ruk.cuni.cz Jan Konvalinka: konval@uochb.cas.cz

Jiří Grygar

URL| http://zpravy.idnes.cz/dokument-cesti-vedci-varuji-ze-nase-zeme-se-nezucastnuje-zapasu-o-mozky-1a4-/kavarna.asp?c=A100825_144425_kavarna_chu